

Changemakers innspill til Prosjekt Vendepunkt

18.05.2026

Changemaker takker for det viktige arbeidet som er satt i gang med Prosjekt Vendepunkt, og takker for muligheten til å gi innspill.

Prosjekt Vendepunkt har et dramatisk bakteppe som viser hvor sårbart det er når mange millioner mennesker er avhengige av bistand for å få dekt helt grunnleggende behov. Vendepunktet kommer også når vi nærmer oss "fristen" for å ha nådd bærekraftsmålene. Vi har lenge visst at målene er langt utenfor rekkevidde, og økende ulikhet, handelskrig, demokrati på tilbakegang, flere og alvorlige konflikter, og økt fokus på opprustning og nære interesser har bidratt til å sette utviklingsfokuset til side, og gjør fattigdomsbekjempelse og utvikling vanskeligere. Likevel har det vært fremgang på noen felt, og det finnes både elementer som fungerer og som ikke fungerer i bistanden. Noe av det som derimot mangler, er et ordentlig oppgjør med de globale strukturene som holder mennesker nede i fattigdom. Agendaen for å sikre mennesker tilgang på like muligheter og gode liv, trues av økonomiske strukturer som er bygd for å tjene noen få, og bygd mot resten. Et ekte vendepunkt må innebære økt fokus og handling på årsaksbehandling av fattigdom, ikke bare symptomlindring. Vendepunktet må innebære tydelige politiske forpliktelser og målsettinger for å endre og/eller fjerne de strukturene som holder mennesker nede i fattigdom.

For å bidra til varig utvikling og sikre alle mennesker muligheten til å leve gode liv, foreslår vi følgende:

- **Regjeringen bør** ha en uttalt prioritering om systemendringer i utviklingspolitikken med mål om å gjøre bistanden overflødig og sikre alle mennesker verdige liv.

Kapitalflukt/internasjonalt skattesamarbeid:

Regjeringen bør:

- Lage en nasjonal tiltaksplan mot kapitalflukt og gjøre kampen mot kapitalflukt til et bredere regjeringssprosjekt med høy prioritet
- Aktivt bidra til at FNs skattekonvensjon blir en forpliktende konvensjon som sikrer åpenhet, transparens og inkludering i internasjonalt skattesamarbeid med formål å fremme bærekraftig utvikling og ivaretagelse av menneskerettighetene. Regjeringen bør legge innsatsen for internasjonalt skattesamarbeid hit, og i oppfølgingen av konvensjonen.
- Støtte oppunder sivilt samfunn, tenketanker og akademia som jobber for å stanse kapitalflukt og bedre det internasjonale skattesamarbeidet

- Styrke arbeidet mot antikorrupsjon og se både skattebistand og kampen i kapitalflukt i sammenheng med antikorrupsjon

Gjeld:

Regjeringen bør:

- Bidra aktivt for fremgang i globale forhandlinger som kan sikre konsensus om globale retningslinjer for ansvarlighet i långivning til, og lånopptak fra, land
- Bidra aktivt til fremgang i arbeid med å sikre større åpenhet om statlige gjeldsbyrder, herunder et globalt, offentlig tilgjengelig register for detaljert informasjon om alle typer av lån til stater
- Bidra til kapasitetsbygging for lav- og mellominntektsland for bedre gjeldshåndtering nasjonalt, utvikling av bedre systemer for å sikre ansvarlighet i låntakning, og åpenhet om statlige gjeldsbyrder
- Være aktiv på relevante multilaterale arenaer og være en pådriver for mer ansvarlighet og åpenhet i håndtering av statlige gjeldsbyrder, i tillegg til å støtte initiativer som kan fremme agendaen finansielt, som UNCTADs Borrowers' Platform og ekspertgruppen som skal utvikle prinsipper for ansvarlig långiving og lånopptak.
- Støtte reform av gjeldsbærekraftsanalyser (LIC DSF) som involverer land som blir vurdert bedre og som inkluderer konsekvensutredning for likestilling og menneskerettigheter, som anbefalt i FNs veiledende prinsipper for konsekvensutredninger om menneskerettigheter i økonomiske reformer.
- Følge opp forpliktelsen i sluttdokumentet fra FfD4-konferansen i Sevilla om å bruke FNs konvensjon mot antikorrupsjon for å hindre at land må tilbakebetale korrumpert gjeld.
- Støtte opprettelsen av en global gjeldskonvensjon under FN for å sikre et overordnet multilateralt system for forebygging og løsning av statlige gjeldskriser
- Bidra aktivt med kapasitetsbygging og støtte til et økosystem av sivilsamfunn, akademia og beslutningstakere innenfor gjeld og økonomisk rettferdighet

Flytting av makt og utvikling på lokale premisser:

Regjeringen bør:

- **Flytte makt i bistanden, og generelt i det globale politiske systemet ved å styrke lokalt sivilsamfunn som endringsagenter, menneskerettighetsforkjempere og viktige forsvarere av demokratiet:**

- Sikre langsiktig, forutsigbar, fleksibel og tydelig prioritert finansiell støtte til budsjettpostene menneskerettigheter og sivilt samfunn (kap. 152 og kap. 170 tradisjonelt på statsbudsjettet)
- Styrke arbeidet med styresett med et tydelig mål om tillitsbygging, kapasitetsbygging, forpliktelser til menneskerettigheter, og flytting av makt over på innbyggere i de gjeldende landene
- Sikre at arbeidet med lokalt ledet utvikling, styrking av sivilsamfunn og rettighetsbasert utvikling blir en tydelig og vedvarende prioritet i ny stortingsmelding som resultat av Prosjekt Vendepunkt. Her viser vi til felles innspill om lokalt ledet utvikling koordinert av ForUM.

For øvrig henviser vi til felles innspill fra sivilsamfunnet.

Behovet for et Vendepunkt og faktagrunnlag for disse prioriteringene:

Vi mener at fattigdom i stor grad er et omfordelingsproblem. Den voksende ulikheten både innad i og mellom land er et enormt utviklingshinder som truer demokratiet og gjør kampen mot fattigdom vanskeligere. [Oxfams ulikhetsrapport fra 2026: "Resisting The Rule of The Rich"](#) legger frem iøynefallende fakta om ulikhet som gift for samfunnet, og trussel mot fattigdomsbekjempelse. Rapporten understreker viktigheten av omfordeling, og et oppgjør med globale økonomiske strukturer: *A 2% reduction in inequality accompanied by an economic 2% growth rate would reduce the time it would take to end global poverty by 144 years compared to a 2% growth rate alone.*

Oxfams rapport "[How Corporate Power Divides Our World](#)" fra 2024 peker på at konsentrasjonen av selskapsmakt, og kapitalflukt som et ledd i dette, har spilt en stor rolle i den økende ulikheten. Rapporten understreker behovet for økt innsats mot kapitalflukt.

Globale økonomiske strukturer, som tilrettelegger for kapitalflukt og gjeldskrise, er i kjernen av strukturene som må tas et oppgjør med for å faktisk utrydde fattigdom og sikre alle mennesker tilgang på velstand og gode muligheter. Med enorme bistandskutt og økt usikkerhet og uforutsigbarhet i finansiering av utviklingssamarbeidet, er det ekstra viktig å fokusere på at partnerland selv i større grad kan finansiere egen utvikling og blir holdt ansvarlig for dette. Utviklingsbistandens mål om å gjøre seg selv overflødig, må stå ved lag, og prosessene for å oppnå bistandsuavhengighet må forbedres.

Målet med utviklingspolitikken har ikke vært, og må aldri være, å gjøre stater rike, men å bedre livskvaliteten til innbyggerne. Derfor er det ikke bare viktig å mobilisere inntekter til staten, men å gjøre det på en måte som ikke bidrar til økt ulikhet mellom innbyggerne,

hemmer tilliten til offentlige institusjoner og tjenester, eller bidrar til å finansiere uønsket atferd. Å ta tak i strukturene rundt kapitalflukt og gjeld er nøkkelfaktorer i en positiv inntektsmobilisering som kan unngå nettopp å bare gjøre staten rik, og faktisk komme befolkningen til gode, kombinert med andre tiltak ledet av lokale endringsagenter.

Vendepunktet må føre til mer fokus på langsiktighet og varig endring som skaper ekte rettferdighet, både hva gjelder fordelingen av økonomiske ressurser og makt.

Finansieringsgapet er enormt, og bistand alene vil aldri kunne fylle det. Ser vi på hva som skal til for å oppnå bærekraftsmålene i FNs finansiering for utviklings-rapport, er det årlige finansieringsgapet i deres definisjon av utviklingsland på mellom [2500-4300 milliarder amerikanske dollar](#). Det høyeste anslaget er nesten 25 ganger så mye som de [174.3 milliardene dollar det ble gitt i bistand \(ODA\) totalt i 2025](#). Til sammen taper verdens skattemyndigheter nærmere [500 milliarder dollar årlig](#) i ulike former for kapitalflukt, hvor lavinntektsland rammes relativt hardest. [Like mye penger som kommer inn i Afrika i form av bistand og utenlandske investeringer, forsvinner også ut av kontinentet på ulovlig vis gjennom skattetriksing eller kapitalflukt](#). Når enorme ressurser plasseres i skatteparadiser istedenfor i nasjonale statsbudsjetter, fører det til at en kunstig fattigdom dannes i prosessen. Istedenfor at velferden blir fordelt, forsvinner pengene til kontoer i utlandet som er eid av ledere og andre elitepersoner. Dermed uteblir den brede, sosiale og økonomiske utviklingen.

Alle taper, men de aller fattigste taper mest på kapitalflukt. De 10 fattigste landene ut fra BNP per innbygger tapte totalt 1012.7 millioner USD årlig på multinasjonale selskapers skattetriksing, dette er gjennomsnittlig 3.92% av deres BNP. Lav- og mellominntektsland taper tilsvarende 3.7% av innhentede skatteinntekter til selskapers skatteunngåelse årlig, høyinntektsland taper tilsvarende 2.4% Basert på utregninger med tallene fra [The State of Tax Justice, \(2024\)](#)

I 2026 er den globale statlige gjelda [rekordhøy](#). Forrige gang den var på samme nivå var etter andre verdenskrig, før Tyskland fikk ettergitt sin krigsgjeld. Årsakene til dette er sammensatte, men fellesnevneren er for svake [internasjonale systemer](#) for å sikre ansvarlighet i statlig lånopptak og långivning. Ifølge det Internasjonale Pengefondet (IMF) har nå [seksti prosent](#) av lavinntektsland, og [tretti prosent](#) av mellominntektsland, allerede misligholdt statlig gjeld, eller er i høy risiko for å gjøre dette. Afrikanske land bruker i gjennomsnitt 150% mer på å betjene gjeld enn på utdanning, helse og sosial beskyttelse til sammen, ifølge Oxfams ulikhetsrapport 2026. Gevinsten av å løse gjeldskrisen vil være enorm: mekanismer for gjeldsslette kunne spart 3.400 milliarder dollar i årlige statlige

utgifter globalt mellom 2026-2030, ifølge [rapporten "Solving the global debt service crisis: Three proposals" av Development Finance International \(2026\)](#)

Kampen mot ulikhet, og tema som gjeld og kapitalflukt har vært løftet på agendaen tidligere. Kapitalflukt ble løftet i både Solberg 2-regjeringens og Stoltenberg 2-regjeringens stortingsmeldinger om utviklingspolitikk som et viktig fokusområde for Norge. Også gjeld ble trukket frem i Stoltenberg 2-meldingen. Norsk engasjement på området har drevet frem viktig og sårt tiltrengt endring. Likevel vedvarer problemet, mye på grunn av at strukturene ikke er tilrettelagt for utviklingslandene selv. Derfor må de være med i utformingen av løsningene, og systemene må spille på lag med folk flest, og ikke mot dem.

[Norads rapport fra 2024: "På feil kurs med tom tank"](#) understreker at det ikke bare er behov for økt finansiering, **men bedre politikk for fattigdomsbekjempelse og utvikling**. Gjeld- og kapitalflukt er spørsmål om omfordeling, strukturer som enten fremmer eller hindrer utvikling, og rettferdighet. **Politiske gjennomslag i kampen mot kapitalflukt og for bedre internasjonalt skattesamarbeid og en ansvarlig gjeldspolitik, vil være en del av svaret på Norads problemstilling om bedre politikk for utvikling. Derfor burde dette være helt i kjernen av den nye stortingsmeldingen.**

Ansvar for å ivareta menneskerettighetene er statens ansvar. I fattigdomsbekjempelsen er det også noen oppgaver og roller som staten simpelthen må ta, og noen oppgaver som staten burde ta på seg for å bidra til best mulig utvikling. I rapporten fra 2024 bekrefter Norad dette: *Den overveiende delen av utgiftene innen helse, utdanning, vann & sanitær samt veier bør ut fra samfunnsøkonomiske hensyn i hovedsak være dekket av det offentlige.* Inntektsgrunnlaget for å dekke de mest nødvendige tjenestene i verdens fattigste land, er ikke tilstrekkelig, og blir heller ikke dekket av bistand.

Kampen mot kapitalflukt trekkes frem som helt grunnleggende på utviklingsagendaen av flere, blant annet i [Sendingen-utvalgets rapport "Investering i en felles framtid" fra 2024: Økt fokus på nasjonal ressursmobilisering gjennom skattelegging og kamp mot korrupsjon og ulovlig kapitalflyt som integrert del av annen innsats i et land eller sektor. Dette er viktig ikke bare for å etablere gode rammevilkår for økonomisk vekst via private investeringer – nasjonale som internasjonale – men også for å utvikle en samfunnskontrakt mellom stat og borgere. Og i "På feil kurs med tom tank": Finansiell situasjon og potensialet for egenfinansiering gjennom økte offentlige inntekter tilsier at økt tilgang på bistand og annen utviklingsfinansiering i de fattigste landene vil være en nødvendig betingelse for ny framgang.](#)

Det blir stadig nevnt som et viktig tiltak for å stanse ulikhetsveksten, også i [Joseph Stiglitz' ekspertpanel på global ulikhet sin rapport til G20](#).

Flere land er i ferd med å få økt fokus på denne problematikken. Nå må det følges opp med handling. I [Compromiso de Sevilla 2025](#) forplikter landene seg til å bidra til konstruktivt internasjonalt skattesamarbeid for å hindre kapitalflukt og bidra til økonomisk utvikling i utviklingsland. Landene forplikter seg også til å finne nye måter å håndtere gjeldskrisen på, og samarbeide om dette internasjonalt. De pågående forhandlingene om en konvensjon på internasjonalt skattesamarbeid i FN skaper også muligheten til å danne en felles problemforståelse av kapitalflukt og problemene med internasjonalt skattesamarbeid for øvrig, og sørge for løsninger som funker og er tilgjengelige for alle. Store deler av utfordringene i å hindre kapitalflukt og bidra til bedre internasjonalt skattesamarbeid, er at løsningene ikke er tilpasset utviklingsland og ikke er utformet av alle. Tax Justice Network sine årlige "The State of Tax Justice"-rapporter argumenterer for at OECD-reglene ikke har klart å hindre kapitalflukt i noen særlig grad, og at løsningene ikke er tilpasset problemet. Derfor er prosessen i FN så viktig, og det blir særlig viktig å følge opp konvensjonen og sikre at enighetene implementeres og forpliktelsene styrkes under oppfølgingen av konvensjonen.

Flytting av makt og å søke rettferdighet

Sivilsamfunn er noen av de viktigste endringsagentene og representantene for folket. De står i frontlinjen for fattigdomsbekjempelse, arbeidet med utvikling, fred og i rettighetskampen. Skal Norge bidra til å skape varig endring og gode liv for menneskene som er lengst unna å ha det i dag, er langsiktig, forutsigbar og finansiell støtte til sivilsamfunn helt essensielt. Dette bidrar til mer rettferdig maktfordeling og er en essensiell del i å bryte ned skjeve maktstrukturer både i bistanden og i verden generelt. FNs utviklingsprogram (UNDP) definerer utvikling som en prosess som utvider menneskers valgmuligheter. Da må vi la menneskene som mangler disse valgmulighetene få sette premissene for hvordan utviklingen skal foregå.

Sivilsamfunnet er en ekstremt viktig demokratisk kontrollfunksjon overfor egne myndigheter. Frie medier og organiserte grupper holder myndighetene ansvarlig for å bruke statens inntekter og midler til folkets beste. For å ta kapitalflukt som et eksempel: [I 2016 da Panama Papers-avsløringene avdekket et nettverk av skatteparadisvirksomhet, dukket det også opp flere afrikanske navn i listene over de skyldige](#). Blant navnene til dem som er blitt avslørt er den nigerianske forretningsmannen **Aliko Dangote**, som topper Forbes-listen som den rikeste mannen i Afrika, Angolas oljeminister Jose Maria Kabola og den tidligere presidenten av Elfenbenskysten, Laurent Gbagbo. Panamapapirene viser mediernes

essensielle rolle i å avdekke skatteparadisvirksomhet -åpenhet er første steget for å vinne kampen mot kapitalflukt. Å styrke lokalt sivilsamfunn vil gjøre at det er flere som holder myndighetspersoner ansvarlig for sin pengebruk, det kan hindre skatteparadisbruk, korrupsjon og sikre bedre og rettferdig forvaltning av fellesskapets ressurser.

Også Sendingen-utvalget pekte på at støtte til denne type bistand var viktig i sine anbefalinger: (... Norge bør) Sikre lokalt eierskap og samarbeid med lands myndigheter. Sikre støtte til forskning, sivilt samfunn, demokrati og godt styresett som integrert del av arbeidet for å bidra til bærekraftig utvikling.

Også i rapporten: "På feil kurs med tom tank" pekte Norad på at politikktutforming manglet viktige perspektiver fra de aller fattigste, som er noe av grunnen til at fattigdomsreduksjonen og utviklingen i stor grad har mislyktes eller vært for treg: *Raskere framgang mot fattigdomsmålet vil kort sagt kreve at de aller fattigste settes høyt nok på dagsorden og preger mer av politikktutforming, både i landene der de bor og på den internasjonale utviklingsagendaen. (Norad, 2024)*

Her er det viktig at arbeidet med å flytte makt ikke resulterer i flytting av ansvar før kapasiteten for å følge opp ansvaret er til stede. Rekkefølgen er essensiell, og vi viser til felles innspill om lokalt ledet utvikling koordinert av ForUM.

Langsiktighet og varig utvikling

Selv den beste bistand har begrenset effekt hvis rammebetingelsene er svake. Å investere i strukturelle løsninger som internasjonale skatteregler eller gjeldslette gir langt større og mer varige effekter enn enkeltprosjekter. Regjeringen, som forvalter fellesskapets midler, bør støtte tiltak som gir systemisk endring og langsiktig avkastning i form av redusert bistandsbehov. Uten strukturelle endringer vil ulikhetene mellom og innad i land fortsette å øke, uansett hvor mye bistand som gis. Regjeringen bør derfor støtte tiltak som faktisk flytter makt og ressurser, ikke bare lindrer konsekvensene av skjevfordelingen.

Fattigdomsbekjempelse handler i stor grad om jobbskaping og økte inntekter for enkeltindivider, men bredere utvikling handler om å sette stater i stand til å tilby bedre tjenester for borgerne sine og ta over oppgaven med jobbskaping og tilrettelegging for lokalt næringsliv. Slik gjøres bistanden overflødig. Dette peker Norad også på i sin rapport "På feil kurs med tom tank" fra 2024: *Bredere utvikling er også avhengig av bedre institusjoner og systemer, som at virkemåten til stat og markeder blir bedre, og ikke minst at samspillet mellom disse bedres. (...) Det kreves en offentlig sektor som legger grunnlaget for bred næringsutvikling ved å bruke økende skatteinntekter på investeringer, tjenesteyting,*

overføringer og institusjonsbygging. Bistandens rolle er viktigst og begrenser seg i hovedsak til å bygge forutsetninger for at en slik prosess kan starte opp.

Derfor anbefaler vi at regjeringen bør ha en uttalt prioritering om systemendringer i utviklingspolitikken med mål om å gjøre bistanden overflødig og sikre alle mennesker verdige liv, og la systemendringer og strukturelle perspektiver danne rammen for utviklingspolitikken.

Lykke til videre med arbeidet. Vi stiller gjerne med utdypet faktagrunnlag og perspektiver på innspillet om ønskelig.